

Tajikeuti ilkwija'taqn wjit Ktaqumkuk aq Labrador

Kinuewey K~plno'lewa'ki, Kinuewey Tajikeuti, Kinuewey Elmikunik

U't Newtiska'q Tesipunkek
Tajikeuti Sa'se'wa'taqn

Nuji Ankaptmk

Citation

Tajikeuti Apijiksua'tasik NL (2022). *Kinuewey K-plno'lewa'ki, Kinuewey Tajikeuti, Kinuewey Elmikunik U't Newtiska'q Tesipunkek Tajikeuti Sa'se'wa'taqn: Nuji ilsutaqn*. <https://healthaccordnl.ca/final-reports/>.

Tajikeuti ilkwija'taqn

wjit Ktaqumkuk aq Labrador

Tajikeuti ta'n etek Ktaqumkuk aq Labrador mu kelulknuk. Alatuekl mawi winjikl ksinukwaqn je' pilewe'l k+plno'lewa'ki. U't na lpa kesi pilue'kl wjit ninen u't k+plno'lewa'ki. Aq u't ketleweye'l na kikaju me' aji oplowasikl. Amujpa natalataqiti'k aq amujpa nike' natalataqiti'k.

Ta'n Koqoey E'wikasik

1. Wiswuku'nemkewey wjit sa'se'wa'taqn.....	1
2. Ilsutaqan wjit iljoqte'k Tajikeuti.....	4
3. Ki'kaja'taqn wjit Tajikeuti	4
4. Tajikeuti Apijiksua'tasik NL	5
5. Socialey. Ekonomikey, aq Envilonmentele'l (Sociale'l asko'tasikl wjit Tajikeuti)	7
6. Kiwa'jiaq Tajikeuti	9
7. Apoqnmaq n wjit kiwa'jiaq.....	11
8. Apankitaq n wjit piley tela'sik	13
9. Kaplno'le'l aqq Nuji alsu'sutimkewe'l wjit piley wejku'waq	14
10. Eluitma'suti teluwek u't wel lukwek	15
11. Ki's ta'n etekl Melkiknoti'l.....	16
12. Tajikeyuti Apijiksua'tasik NL Aqnutk	17
13. kinu'wataq n wjit wiswikuno'taqn	18

Wiswuku'nemkewey wjit sa'se'wa'taqn

U't asistekl newtiskaql k+plno'lewa'ki, Ktaqumkukewaql aq Labradorianaql aji

- ▶ espitek ta'n tesijik nepmutijik ta'n alatu'tij kamlamutiewey, cancer, aq stroke;
- ▶ mawi nistek mimajuaqnmual aq mawi espitek metue'kl takiyeyuti'l wjit mijuajjik;
- ▶ aq mawi pukwelkik aji kisiku'ultijik alatutitl ne'sikl kisna aji pukwelk ksinukwaqnn.

Aji pukwelk ne'pa'lsultimkewey Ktaqumkuk aq Labrador etek je' si'stewasik tuju 1980ek aq mawi espetek Kanata. Ms+t ta'n wen kaqamistl tewijol'tijik, me' aji sespite'tasik mentalei + aq mentalei kesunukwaqnn.

Pukwelk ta'n etek sa'se'wa'sik

Toqtekl u't ta'n mu kelulknukl tajike'uti'l apajiaq meta ta'n te'sijik wskwijinu'k oplowi sinteskl u't mu'skitek etek u't k+plno'lewa'ki ki's tujiw si'st je' newtiskaql tesipunkek. U't etekl wuta'nnl, ki's pem kaqiaq ta'n tesij wskwijinu mesoqo natami 40%. U't ta'n telitpiaq je' me' aji pukwelk paqaliuti meta etekl pukwekl ta'n wikultijik u't k+plno'lewa'ki'l nemitutij nisiasq natami 70% ta'n tel pukwelkik maljewe'jk mu aji kisukuwulti'k je na'n je newtiska'q tewijo'ltijik. Ta'n tujiw kiwto'qaska'tasik mimajuaqniminu, u't ta'n tesijik wskwijinu'k eymu'tijik tetujo'ltijik 65 ki's toqwo'tasikl ms+t tami u't k+plno'lewa'ki.

Siewiaq

Wiskasik ta'n teli kwe'ta'pemkl u't sa'se'wa'sikl ula wutann, kikjaku'tik pejuey ta'n naqank+p natami 1990ek, wejikne'mek tajikeuti ta'n wejitasik+p klapis aji noqo'ltite'wk kisi maliamutaq, ta'n mu pekiji wsinuku'tik muna ula wjit kisikuwultite'wk ta'n aji pekiji kesnukwa'tijik. Mu na kisitasinuk+p klapis ankaptasitew ksinukwaqnn kisna +ey apoqnm+n, ewnaqa kisitkl pukwelkl ta'n mu pante'te'nukl lukwaqnn wjit ta'n taikeyutiey mawi nujo'tmititl, aji pukwelkl ta'n teli maqatewi ika'lut malpale'wit, atki'kl lukwaqney stress pematu'n aq aji naqsi kaqo'qsultijik ta'n etl lukutijik u't takiyeyuti'l, aq, teluwa'tijik, natami 20% mu to'q alalatikl malpale'witl. U't ta'n tel se'spe'naq me' aji wejikne'matasik meta me' aji pukwelkl etekl kutey nike' anaska'latl aq maw mu iknmukik matu'nmatl wjit mentaley tajikeuti aq mu pukwelnu'k natawaqa'takititewk wjit tajikeuti u't Kanata aq ta'n telki'k wsitqamu.

“

msit ta'n kisi ekinamsultik mu na kisi pemkasinuk, aq etl kaqiatew ta'n tujiw kne'kewaqa kaqikewti'tit. Msit Koqoey ta'n weji tajike'ultik aq weji wlo'ltik, aq ta'n kekkunasultik, aq ankitasultik, maw na klapis etenuk wjit kikmanaq.

Kisiku Inuit weskutk~p ta'n teli paqaliultijik wjit ta'n tel pepke'jjik mkumi etek Oqatnuk Kktaqamkuk. Wejiaq Klusuaqn: Wejiksua'tasik u't CBC aqnutamqn wejiksua'tasiks~p elien www.cbc.ca/news/newfoundland-Labrador-Nunatsiavut-sea-ice-1.5951551.

Ta'n teli kiskik Pe'jit+mkewey

U't ta'n telkik wsitqamu ta'n teli kiskik teli oplasik mawi nemitasik Labrador ta'n aji koqjuwaq ta'n teli eptek maw winaqatoq ta'n etekl apaqtl, keskaq apaqtey mkumi, aq pile'k ta'n wikultijik samquaniktuk ekwijinuktijik. Winjik ta'n telikiskik (aji pukwelkl eulamsin aq kesi kispesanikiskik) me' aji kaqisk nemitasik u't minikuk aq maw Labrador. Mu nike' kisi awantasiwatmu'n tajikeuti wjit kikmanaq and wuta'nnl u't k+plno'lewa'ki.

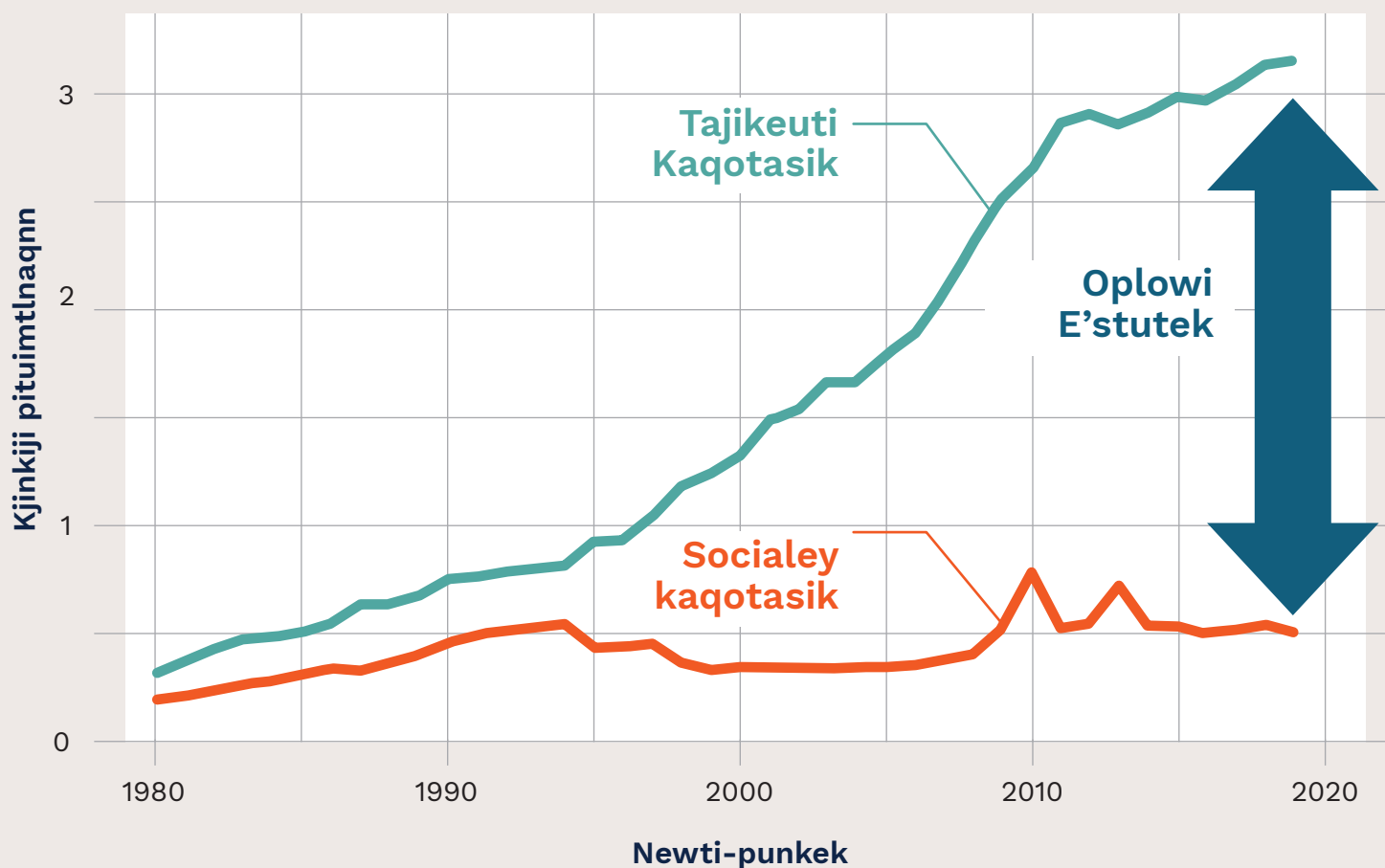
Ta'n tel tak+muksi'k Kovid-19

Ki's tujiw 2020ek, U't ta'n telki'k wsitqamu ika'q wiskasik ksnukwaqn aji oplo'wasik aq kisato'q piluwasin mimajuqaqminew. U't ta'n sa'se'wa'sik aq ala'sik Kovid-19 telaptasik wejiaq m+ta apsami alasultijik u't wsistqamu aq maw environmentale'l ewitasikl aq maw ta'n tele'awin, aq pukwelk maw sa'se'watasijik, wjit waisisk aq ktue'muaq, aq pukwek nuji ikataqney me' pemowsik. Eluwitamasuti etek, skwijinu'k ta'n wikultijik ta'n kesi-a'jkino'tasik, u't wiskasik wsnukwaqn kinek me' atki'k ta'n tel nmitasik+p teli estue'k pelo'ktek, je' maw jiptuk moqwa'jatu ta'n tel kaqiaq wjit pekijji waqaje'k, socio-ekonomike'l, aq mentaley ta'n telo'ltik. U't wiska'sik wsnukwaqn me nike' aji winaqato'q nawska'tmkewey aq me' aji pukwelk kiwto'qasik wjit mimajuinu ta'n teli ala'sit-epijik saqati'k, ekonome winaqtesk, mu naqamasianuk kina'masuti aq tajikeuti, pukwelk wen e'ntoq lukwaqnmual aq e'ntutit suliewey (me' aji esp+tek wjit e'pijik aq ta'n ejintekl natawa'takitijik aq ta'n pekijtasijik lukowinu'k) aq etuk amujpa apankitisnew ta'n e'ynmu'k ta'n tesijik wskwijinu'k aq kisa'tew o'plasin ekina'masuti. U't wiska'sik ksnukwaqn aq Socialey ta'n teli asite'tmuk ula ksnukwaqn kisi aqanato'q ta'n teli amkaptasik aq ta'n teli wsuatu'k u't sa'se'wa'sik me' pekite'tew me'soqo kinek kaqiaq pandemik.

Ta'n teli se'spe'naq u't etek miawe'k wjit Tajikeuti aq Ekonomi

E'luitmasuti kaqi'sk neiatog, ta'n tujiw mu tajike'knuk wutannl, maw kisi ikatu'n Socialey kiswa Ekonomikey ajataqn. ta'n tujiw mu koqwa'tenuk tajikeuti, maw na Koqwa'taqn te'tew wjit Sociale'l aq Ekonomike'l. Mu kelulknuk ta'n tujiw tajikeuti teli apajiaq aq ta'n tujiw mu koqwa'tenuk tajikeuti u't k+plno'lewa'ki na te'lite'tasik maw kisi matu'nmatmukl ekonomike'l kiswa sociale'l nikwe'n mesoqo jukwatu'k aji kelulkl tajikeuti wjit etasiw wsqwijinu aq wuta'nnl.

Socialey kiswa Tajikeuti Kaqotasik NL

Tujiw 1980ek, ta'n tesik suliewey NL kisi ikatu'tij wjit Tajikeuti ankweiaqn ki's winaqasik

232%

Ki's tujiw net. Ta'n telawtik suliewey NL kisi ikato'q wjit Socialey ki's winaqawtik

6%

Ilsutaqan wjit iljoqte'k Tajikeuti

Kisi tetpaqa'tisnew u't tajikeuti wjit mimajuinu'k ula k+plno'lewa'ki ta'n tujiw kisite'tmuk na ketu tla'taqtik. Tajikeuti Ilkwija'taqn NL weji kistasiks+p klapis apoqnmatew wejkwatu'k sa'se'wataqn wjit etasiw wen aq wutanne'l tajikeyuti'l. Tajikeuti Ilkwija'taqn NLs teli ankaptmitit apoqnmisnew tajikeuti aq tajikeuti ta'n teli apajiaq wjit Ktaqamkukewaqaq aq Labradorianaq weliksua'tasik aq aqnutma'tijik wjit sociale'l asko'tasikl wjit tajikeyuti'l, aq aji esp+tek tajikeuti ta'n kiwa'jiaq u't wuttank, kesnuko'kuom, aq ta'n pekiitqatmu'tijik etliankweyut.

Ta'n wejiaq u't nuji ankaptmk, ta'n tujiw e'wmin u't klusuaqn "tajikeuti" aq "tajikeuti ankweiaqn" teli nestasik maw to'q wiaqtek mentale'l aq mtenine'l tajikeuti aq tajikeutiey ankweiaqn.

Ki'kaja'taqn wjit Tajikeuti

Kejitu'k tajikeuti wejiaq ta'n etli weskiijnulti'k, wikulti'k, etlikuti'k, etli mijisulti'k, ew'kiska'lsit etli kina'matulti'k, etli luku'ti'k aq etli militi'k. Aq wejiaq ta'n teli kepmite'tasik aq kelo'tasik jitlia' ta'n pasik teken wetaqne'wasin aq esp+te'tew ta'n teli alsumsulti'k.

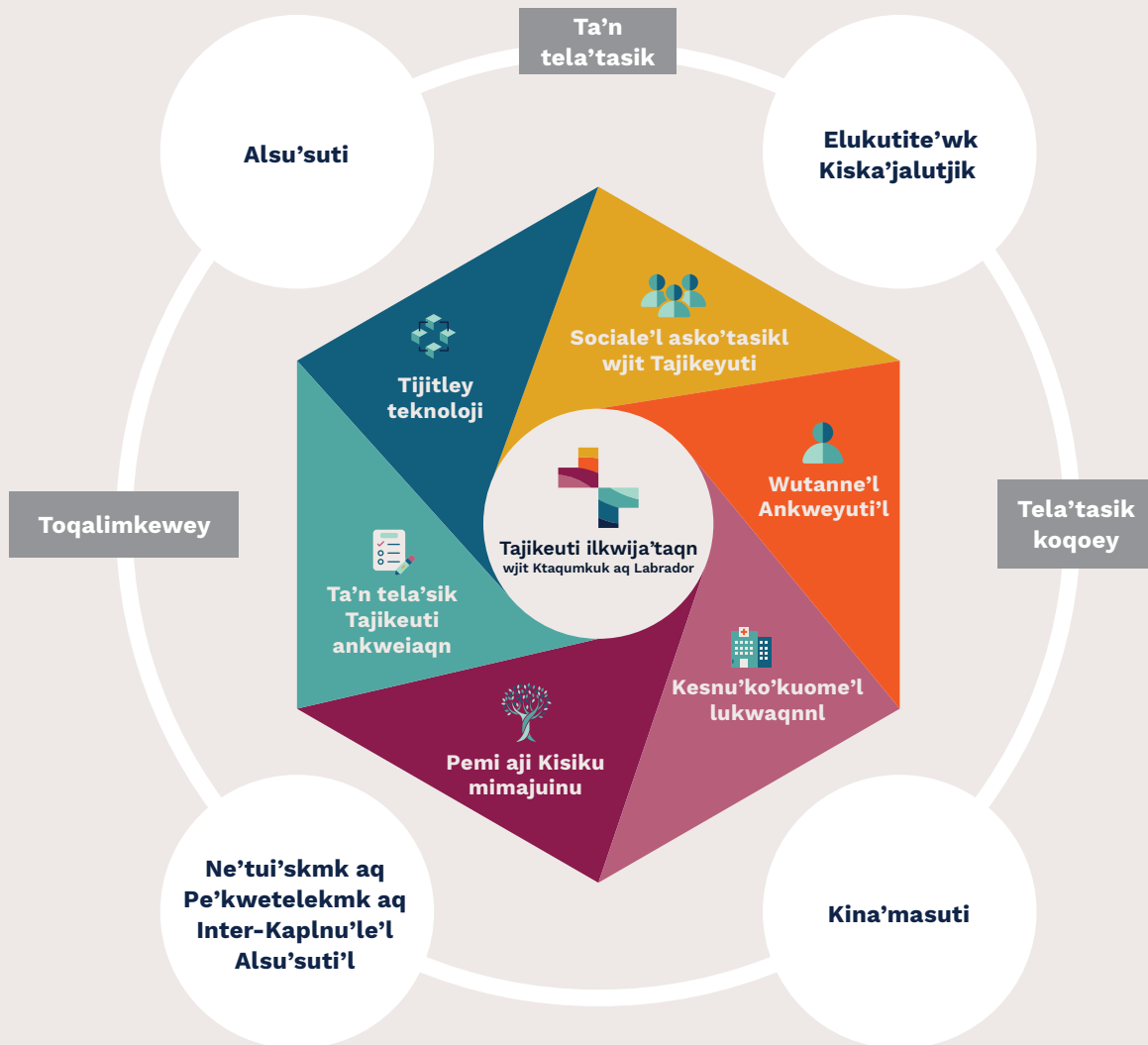

U't sociale'l, ekonimike'l, aq environmentale'l (Sociale'y asko'tasikl wjit tajikeyuti) mawi kesikewiaq wjit tajikeyuti – 60% wjit ms+t. ninen. Ta'n wetaqne'wasultiek aq aqnutmaqn wejiaq natami 15% wjit tajikeuti apajiaq aq 25% ta'n teli apajiaq na wejiaql tajikyutie'l ankweiaqn.

minaq me' iknmuat suliewey wjit tajikeyutie'l aq sociale'l ta'n teli nemitasik wen iknmuatk aqq asite'ket wjit tajikeyuti. Apankitemek mawi meko'tik suliewey je' pilue'l k+plno'lewa'ki'l wjit tajikeyuti, ankweiaq. Ki's tujiw 1980ek, nemituek winaqasik 232% wjit tajikeutie'l ankweiaqn winaqawtik, aq maw nemituek pasik 6% pasik wjit Sociale'l winaqasik.

Ketu nemitu'n ta'n teli pilua'tasitew wjit tajikeuti wjit ms+t wen te't, amujpa piluatu'kl ta'n mawi esp+tek wejiaq wjit tajikeuti.

Ta'n Teltek Apijiksua'tasik Tajikeuti NL

Tajikeuti Apijiksua'tasik NL

Iknu'mue'tutjitl Lukwaqn

Tajikeuti Apajiksua'taqn NL na kispukua'tasiks+p Keptikewiku's 2020 ek Premier Andrew Furey aq Minister John Haggie (Alsu'suti wjit Tajikeuti aq Wutanne'l) klapis ikte'tew ta'n iknmue'tutitl lukwaqnn klapis kisi ankaptasitew aq kisitasitew u't ta'n telkik k+plno'lewa'ki. U't iknu'mue' tutitl lukwaqnn ikatasiks+p klapis ikataq mawi kelukitew awti majukkwa+m+k. U't ta'n naspuktijik u't ta'n iknmue'tutitl lukwaqnn tle'awultijik wutannl, nikanpukuwultijik u't na'n tesikl tajikeuti ankweyaqn pematutitl aq maw kisi nasiwikujik si'stewe'l nuji -plutatekemkewe'l aq maw lnu'k, aq maw pilue'k naspuktijik kutey nuke' tajikeyutie'l kina'matno'kuoml, Mawi alsu'sultitewk wjit ne'w tesikl Tajikeutie'l Alsusultijik (RHAs) aq Deputy Ministel wjit Tajikeuti aq Wutanne'l Alsusuti.

ilsutaqane'l aq Elukutimkewe'l

Asukom te'siskl alsu'suti'k kisitasiks+pn (socialey asko'tasikl wjit tajikeuti, wutanne'l ankweiuti, kesnu'kuomko'ml, pemi kisiku mimajuinu'k, kelulk tajikeuti ankweiuti, aq tijitaley technology) ta'n ala'latijik aq milamuksultijik naspultijik tle'awultijik u't ta'n telkik k+plno'lewa'ki. Ne'wikl ta'n toqi-elukutijik (kiskajataqn wjit ta'n elukutimk, kina'masuti, Kovelmente'l, aq ta'n maliaptek suliewey aq Inter-kovementle'l mali-aptmititl) kisi ankua'tu'tisin ta'n kisi wesku'tasikek aq telu'atijik nuta'q to'q ika'tasin. U't ta'n lknu'mue'tutjitl lukwaqn maliaptmitis u't lukwaqn ta'n kisa'tutisn u't newtiska'q tesijik kisi mawitajik, mesinimitit ta'n ketu tle'nemitutit, aq nike' kaqi kisata'titek ta'n milsutekek wejiaq Plemier Furey aq Ministel Haggie.

Aqanatike'kl teplu'taqn aq ta'n tel Nemitasikl

U't Tajukeyutiey ilkwija'taqn eltasiks+p e'wemititl akantekl keknua'taqnn aq ne'siskl ta'n nemitasikl: aq ta'n telatu'k koqoey mawi nuta'q u't tajikeuti'l aq a'sistekl ms+t alsu'suti'l mawi paqaliuksi'k wjit tajikeuti aqq ta'n tela'sik tajikeuti ta'n apajiaq. U't lukwaqnmuow wjit tajikeuti ilkwija'taqn teli ikatasiks+p pipanma'tisnik wskwijinuk tle'awultijik u't k+plno'lewa'ki, jiksituatijik wenik ta'n wesku'tmu'tutl tajikeuti aq sociale'l etekl, aq maw ta'n tel nestasik kina'maqn meta ki's wejitajik nekemowey aq etek eluwitmasuti aq taqoey wejkuwaq. Pukwelkl kisi e'we'wasikl wjit mimajuinu'k, nujimue'taqititewk aq iltaqne'wa'suti'l etekl tan wikulti'k, aq ta'n to'kulukititk ta'n me' kikju maliaptmu'tij tajikeuti aq tajikeuti ankweiaqney. Pukwelk lukwaqn ikatasiks+p klapis skwijinu'k ms+t wejitajik u't k+plno'lewa'ki, piltuijoltijik, aq milamukl ta'n wetaqne'wasultijik u't k+plno'lewa'ki ta'n we'jitaq ta'n kisi na'sita'taq aq ketlemite'taq ta'n telua'tijik nekmowk aqq weliksua'tasin ta'n sa'se'wataqn kisitutij.

Kaqiaq Apijksua'tasik Tajikeutiey NL

Ta'n etli kaqiaq lukwaqn wjit Tajikeuti Apijksua'tasik NL kejitu'k kisi ila'tasitew tajikeuti, tajikeuti ta'n tla'sitew, aq tajikeuti kiwa'jiaq wjit mimajuinu'k u't k+plno'lewa'ki. Kisi tla'taqitisk pasik ankuwikatu'k ta'pukl meskikl ta'n wejkuwaq:

- ▶ Naqatu'kl Sociale'l, ekonomike'l aq ta'n koqoey envilomentley ta'n paqaliemk etek wjit Tajikeuti aq
- ▶ Pilu'atu'k k+plno'lewa'ki ta'n etek nike' wjjit tajikeuti.

Menaqa ankaptasik kitk ta'n naqamastekl aq maw kelo'tasikl klapis sociale'l asko'tasikl we'jitaq ta'n tetapu'tekl ta'n e'we'wasikl na nutaq ta'n tujiw ketu jukwatu'k sa'se'wataqn aq ilo'taqn wjit ms+t tajikeuti.

Socialey, Ekonomikey, aq Envilonmentele'l (Sociale'l asko'tasikl wjit Tajikeuti)

Koqey etekl ta'n, newtukwa'lukekl aq wellukwekl, koqey ki's tlataqitisnu'k klapis kisi sa'se' wasitew wjit u't Sociale'l, ekonomike'l aq envilonmentele'l klapis kisi apoqnmatisnew ta'n tetapuatu'k tajikeutie'l wjit wskwijinu'k kikmanaq, wutannl, aq u't k+plno'lewa'ki.

- ▶ Nenumu'k aq weskutmu'k ta'n kisa'tmk socialey, ekonomikey, aq envilonmentaley wjit tajikeutiminu meta nutaq sa'se'wa'tasin alsu'suti'l, ilsutaqnn, aq ms+t ta'n eltu'titl aq meknmitit koqey u't a'sistek k+plno'lewa'ki.
- ▶ Kikju lukutitoqs+p alsu'suti'l klapis ms+t Ktaqmukowaq aq Labradorianaq – etasiw wskwijinu aq kikmanaq -alatutij ta'n kiso'taq aq ikanite'taq ta'n koqey aq ta'n te'awtik te'pawtu'kutitaq wjit ilsutaqnn.
- ▶ Ila'tunew ta'n telatalukti'k aq ta'n teli wikulti'k e'ewe'wasikl aji kelulkl k+plno'lewa'kie'l ta'n me' aji kelulkl aq nemitasikl ta'n tel pilewtek ikataqatimk aq maqimikew.
- ▶ Aji oplowi wsuatu'new ta'n tajikeutiey tela'toq wjit ta'n tel sa'se'wasik ta'n teli-kiskik powkijasik u't wsitqamu aq tetapu'atuk aq ltu'new aji kelulkl ilsutaqnn wjit ta'n teli sa'se'wasik ta'n teli kiskik wjit te't k+plno'lewa'ki.
- ▶ Ltu'new k+plno'lewa'ki awti'j aq wiaqa'tnew klapis ajelk ala'tisnew tajikeutie'l aq me' aji pukwelk etek klapis etasiw wskwijinu aji ksite'tasitew aq kepmite'tasitew.
- ▶ Ltu'new me aji toqtekl kina'masuti'l. ta'n teli kina'masin, aq ankweiaqn wjit mijua'jijk aq maljewe'jk wskwijinu'k.
- ▶ Wli jiksituatesk ta'n natawa'qa'tutitl tajikeuti'l wjit mijua'jijk aq maljewe'jk ta'n pukwelkl aq metuwe'kl ksnuqwaqn alatu'titl kiswa ta'n wikultijik natami se'k meta amujpa anko'tasultijik kiswa kelei'ujik.
- ▶ Atpu'kwasi aq apoqnmuey me' aji kinek kisatu'new ta'n tewije'k asite'tasikl wutannl aq ktli kaqian teli wesuat'asik ta'n wen tewije'k u't k+plno'lewa'ki.
- ▶ Ikatnew aji kelulkl ankweiaqn wutannl klapis aji mlkiknatew tajikeuti wjit u't mimajuinu'k wikultijik u't k+plno'lewa'ki.

Kejitu'k u't elu'kwekl ta'n tujiw kete'mite'tmuk ta'n wejkuwaki klusuaqnn tetpaq.

U't na Sociale'l etekl apoqnaqnn wjit kinuk

Ta'n tujiw kina'matno'kuoml weli nujo'tikekl

Ala'lukik ksitunaq ta'n koqoey menukeyk kinu

Aq pukwelkl etekl ta'n tel piskwa't maljewe'jk apoqnmuti.

Kesatmek ta'n kelulk teli'tasik mijipjewey aq samqan.

Nuji -ilsute'ke'kuoml keleiuksikl.

Niknenl weli anko'tasikl aq welp~tekl

Melkiknaql etekl apoqnmuti'l wjit mentaley tajikeuti

Melkiknoti etek klapis ewle'juaqn apsa'sitew wutanniminaq

Mu wen teli wetu'nmuk kutey pela'latl kisna ntaqo'qon

Msit mijuajijk kelulkitew pojjikwet ta'n tujiw

Ta'n tujiw nemitasik penoqwhite'taqn u't wutannl amujpa ankimew nenmek aq wesku'tasik.

Kiwa'jiaq Tajikeuti

Kis tala'taqitisnu'k klapis kis pilui ankite'm+n tajikeuti aq ta'n teli asite'min menaqa klapis keknuataqn kiskuk aq ta'n wejku'wakl te'sipunkekl?

- ▶ Kiwa'jiaq u't k+plno'lewa'ki tajikeuti'l ala'toq wutanne'l nuji asiketkl, wutannk ta'n etekl kesnu'kom'kuoml, regionale'l kesnu'kuomko'ml, aq tertiarye'l, etasiew u't elaska'latk tajikeyutie'l klapis wltesk+tisnuk ta'n nuta't mimajuinu klapis kisi siewasitew.
- ▶ Ankwiska'l ms+t mimajuinu'k aq ms+t wutannl etekl u't k+plno'lewa'si aq ta'n wutannl nuji-asikaqitijik naspu'ltijik milamuksultijik tajikeuti alsu'sultijik.
- ▶ Toqatew ms+t wutann nuji -asiketa'kititewk aq kina'matno'kuoml. Wutannl, nuji -ilsutaqanne'l, wutanne'l alsu'suti'l aq ta'n etekl kimutukewe'l lukwaqnn klapis kisi toqi lukuitaq klapis kisi ila'taq socialey, ekonomikey, aq envilomentaley koqoey ta'n alsu'tmitit tajikeutiminew.
- ▶ Iknmu'new kiaspu nuta'q ankweiuti ta'n etekl 23 tesikl tajikeutie'l, nike' etekl wutannk nuji asiketike'kl. ta'n tli keknu'kamik wjit ta'n wutannl maliaptmi'titl.
- ▶ Kiskajatu'nen ta'n siewasitew ankweioqn (apoqnmaqnn wjit ankweiaqn ta'n majukwalatl wskwijun'l pemiaq kiskaja'tu ta'n teli sa'se'wasik ta'n koqoey nuta'tjik) wjit pilue'k kisiku'k aq me' aji kisiku'wultijik ta'n ala'tu'titl ksin'ukwaqnn. kisi siewasik ut ankweiaqn kisi iknmuatesk etasiw wikwa'l, alsu'taqne'l wikwa'l, pekiji ankweuti alsu'suti, kina kesnuko'kuoml.
- ▶ Ikate'n ilsutmaqnn wjit K+plno'lewa'ki Menaje'jultijik Kisiku'k wjit wuta'nnl aq etekl tajikeuti'l.
- ▶ Iltaqne'wate'l Occupationaley Tajikeuti Kesnu'kokuoml klapis kisi wesku'tasitew wisku's+mkewey wettaqiaq aq ta'n etl lukutijik.
- ▶ Iknmuatesk uksitun klapis kjijiktaq ki's wejien aq nemitasitew ms+t kesma'latl klapis kis jukwa'taq kiwa'jiaq Tajikeuti.
- ▶ Melkiknatu'k K+plno'lewa'kie'l Itplutaqnewey.aq lukwaqn tan' kisitasik klapis ankweiaqn aq keleiyuti wjit kisiku'k.

U't tajikeuti ala'tutew, aq pukwelkitew, tetapuey, ekinamua'titewk ta'n etli lukutijik envilomentale'l ta'n kesite'tmujik aq mekite'tmuji eymutitaq. U't tajikeuti naste'tew wutannk ta'n tet kikmanaq, anko'takitijik aq ta'n wen pasik nasi e'wikusit, wutannl aq teplu'tikemkewe'k klapis kisi siewey apoqnmua'taq.

Kjijiktisnu'k u't pilei tla'taqn wjit tajikeuti elukwek ta'n tujiw k+plno'lewa'ki kiaspiaq Tajikeuti siewi keltekl mawi mesikl ta'n nastekl. aq nekmowe'l nastekl aji welukwekl klapis etasiw wskwijninu. ta'n pasik tewije'k, ta'n tle'awit, kisna keknue'k wejiaq, alatoql mawi ketuaptasik tajikeuti ankweiaqn.

Talte'tew ta'n tujiw kiwa'jiaq Tajikeuti?

Etli kisikuwen ta'n welmitu'tijik wutannl na wjiatew alsu'suti wjit ankweiuti wjit kisiku'k ta'n tujiw eymuti'tij wikwal, ta'n etli ankweiut wen, aq maw aji pekitkatmu'tijiik ta'n ankweijik. Natawa'qa'taqitewk wutannl ta'n nuji asiketk wiaqte'tew ankweiutie'l ta'n apoqnmuksitesnen ta'n tujiw pemi aji kisikuwultiek.

Nuji asike'tijik u't wutannl maliaptitaq ms+t k+plno'lewa'ki, aq maw ms+t wutannl, ta'n naqamasiatew wjit wskwijninu ta'n eymutijik u't maqimikewiktuk. Tajikeutie'l iknmuetew ta'n mawi nutaq ankweiaqn, piluwasik ta'n elaska'sik wjit kesnuko'kuoml ta'n mawi nutaql, kutey nike', kelnimititl npoqnn aq maw kelnimititl npoqnn wjit pekitqamu'tijik etliankweiutjik.

Wuta'nne'l kesnuko'kuoml maliaptitaq ta'n mawi nutaq aq maw pukwelkitew npisun, mentaley tajikeuti ankweiaqn, kisiku'k ankweiaqn, aq pilue'l ta'n mawi esp+te'kl alsu'suti'l klapis kis siewasitew. K+plno'lewa'ki kesnuko'kuoml ika'taq ankweiaqn aq maw wiaqatuta'q ankweiaqn wjit kisiku'k, ta'n tuji wen stroke'wit ankweiuti, aq etmkwiet ankweiaqn. U't tertiarye'l etek miawe'k St. John's ika'tutitew mawi wlte'tew ta'n telitasik ankweiaqn wjit kaqi kisikwetite'wk aq mijua'ji'jk, nestue'k ankweiaqn, mentaley tajikeuti ankweiaqn, ne'kow kesnukwamkewey ankweiaqn, aq ta'n wen etmkwiet.

U't kiwa'jiaq tajikeyuti ta'n a'sistek wutannl, ta'n pekiji-eymutijik etliankwe'ujik aq kesnuko'kuoml aq ta'n toqatikl klapis aji maqiske'kl eleta'tmkewey ta'n asitk tajikeuti, Tajikeuti aq sociale'l alsu'suti'l poqji te'tpaqasital aq iljo'kteskitew. apoqnmatultik, aq toqte'tal nastekl ketlewe'l klusuaqnn, aq kokua'jatasikl klapis kisi apoqnma'tultitaq.

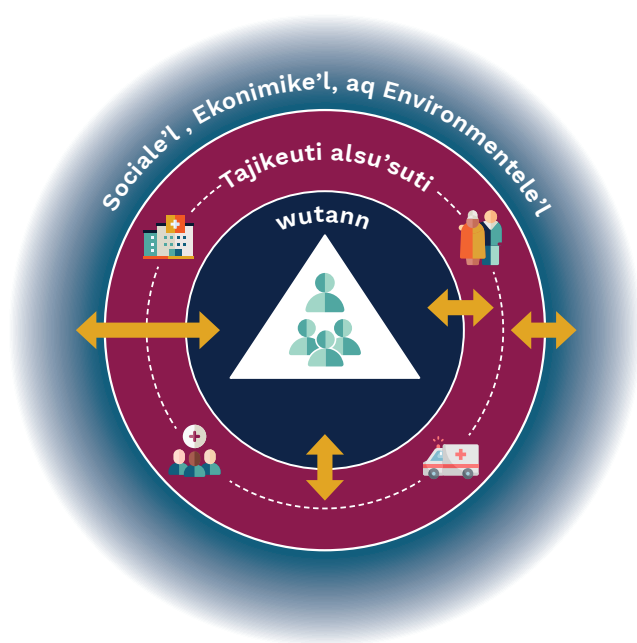
Apoqnmaqñ wjit kiwa'jiaq

Tali apoqnm'tisnuk u't piley kiwa'jiaq tajikeyuti

- ▶ Mlkiknatu ta'n teli ankaptasik ankweiuti wjit wutanne'l ankweiaqn aq pekitqatmu'tijik ankweiutie'l. ikatu'new k+plno'lewa'kiey ankweiaqnn.
- ▶ Kispukua'tasik newte' k+plno'lewa'kiey, ta'n toqtetal musikiskewey tepaqn aq ta'n pemiaql makimikewe'l ambulance'l ta'n alatu'tij newte' ta'n teli menaqitmin npisu'ney wikumut wen, etlu'lukutijik maliaptmutitl ankweiaqnn aq akanpu'kuwultijik paramedikaq, aq keltekl meta etekl virtuale'l ankweiaqnn.
- ▶ Ilatu'new ta'n wejiaq klusuaqn wjit teknolojey wjit tajikeyutie'l aq maw pilue'l ta'n apoqnmatak tajikeyuti.
- ▶ Piamatunew virtuale'l ankweiaqn teknolojie'l klapis kisi tepo'tisnuk aq naqamaste'tew teknolji.
- ▶ Ltinew k+plno'lewa'ki tajikeyutie'l aq socialey wiaqtek human resource'l ilsutaqney aq ms+t ta'n etli lukutijik mawi espitekl lukwaqnimual aq ilsutaqn klapis a'sikual ta'n teli pukwelk mimajuinu eyk ta'n alato'q aq nuta't apoqnmuksin u't ta'n mila'mukl wutannl etekl k+plno'lewa'ki.
- ▶ Ltinew ta'n sa'se'wastasik etlukuti'lk klusuaqn ta'n ewikasikl wjit ta'n pasik wswijunu kapis maw naqto'q meta ta'n teli sa'se'wasik u't tajikeyuti.
- ▶ Ltinew toqtekl aq espe'kl kisite'taqn wjit tajikeyutie'k lukowinuk aq alsu'sultijik u't a'sistek k+plno'lewa'ki.
- ▶ Aje'late'n tajikeykl aq weli klotasin ta'n etlu'kutijik u't tajikeyutie'l klapis kisi siewey kelo'ltisnuk kiskukewey aq lmiagewey a'q maliaptimitit tajikeyuti aq alsu'sultitewk.
- ▶ iliankaptasin aq ilatinew ta'n ikanatikekl utplutaqnn wjit ms+t ekina'matino'kuoml alsu'suti'l wjit mimajuinu'k ta'n pemi kiskajalsultijik aji lukutinew tajikeyutie'l aq sociale'l klapis kisi apoqnmatu'ltitaq aq maw sociale'l asko'tasikl wjit tajikeyuti.
- ▶ Ilatasin inter-professionaley kina'masuti wjit tajikeyutie'k malpale'witk klapis apoqnmatew aji weli nestminew u't socialey atkno'kn wjit tajikeyuti, ta'n teli kiwa'jiaq tajikeyuti, mawi kelulk ankweiaqn wjit kisikuk, milamu'ksit wskwijinu aq pukwelk aq weli ankotaqn, aq tijitaley teknoloji. Ewjo't+new kina'masuti aq siewat+new kina'matnewe'l e'we'm+n toqpukwikl, wiaqa'tasikl, aq

apoqmatulti'k amalataqa'taqnn aji kelulkl ta'n teli iknmuetutit u't amalataqa'taqn wjit kisi kinamutew wejo'tkewe'l.

- ▶ Iknmu kina'masuti wjit mimajuin'k u't wikultijik k+plno'lewa'ki klapis kisi nasita'taq aq kina'masultitaq wjit u't piley tajikeuti aq sociale'l alsu'suti.
- ▶ Wli jiksitesk ta'n teli kelulkitew u't kejitasmkewey wjit etasiw wskwijinu ta'n ki's mesink+p apoqmatimkewey wejiaql u't tajikeuti'l aq sociale'l alsu'suti.
- ▶ Mlkiknatu aq iknmuanew kpqoey klapis me' aji kelulkl epatpukwik wjit tajikeuti aq wutanne'l mawiatijik aq nuji apoqnmua'titewk.

Kiwa'jiaql'l Tajikeuti'l

pmelku'nmutmitit alaqt'e'kewinu'k
 Wutanne'l epatpukwikl
 Virtuale'l ankweiaqnn
 Aqnutmaqne'l alsu'suti'l

Kjijit+snuk ta'n tesik ala'tuk apoqnmaqnn wjit sa'se'waqn etek ta'n tujiw awti'l pemiakl wejita'sikl wutanne'l ta'n te'kwe'atuktijik aq toqilukutijik, e'wmitit vitualey ankweiaqnn kiswa aknutmaqnewe'l, maqmikewey aq musikiskewey ambulancel, aq ta'n atawaqatutij apoqnmatk asoqma'sik, amkwes ta'n mu naqamase'nuk+p. U't tesikl alsu'suti'l apoqnmatew toqpukwatpql sociale'l aq tajikeutie'l ankweiaqnn.

Wskijinu'k ta'n etli lukwet u't Kiwa'jiaq Tajikeuti aq sociale'l alsu'suti'l etli lukwetew aq wajuwatew ta;n teli eknamasit. Apoqnmutaq aq iknmutaq ta'n etekl ekinamaqne'l ajipjusuti wjit nuji-iasiketk. kjijiktaq lukwaqnn ta'n telte'kl apoqnmuatk ta'n nujisua'toq kelulkl lukwaqney ta'n telasi.

Apankitaqn wjit piley tela'sik

Tali apankit+snew u't piley wejkuwaq wjit tajikeuti aq tajikeutiew ankweiaqn?

- ▶ Nasi wike'n mawi se'spite'tasik klapis apoqnmatew klapis wiaqatasitew u't piley ta'n tel pmiaq mesoqo na'nipunkek. Ankite'tesk ta'n telawtik suliewey we'wasitew wjit etasiw kisitsnuk u't mawi se'spite'tasikl klapis e'wikasital aq maw ta'n teli e'wmu'kl tajikeuti ankweiaqne'l.
- ▶ Ltunew k+plno'lewa'ki kisite'taqn klapis nike' nasiwikasitew u't kaplno'lewey iknmu'ksinew suliewey: nutaq apankitmaq, ta'n teli sa'se'wasik ta'n teli kiskik, mijua'ji'jk ta'n telikutijikewe'l, ta'n teli ankaptasik koqoey wjit kisiku nuta't, wutann nuji asite'ket wjit mawi nutaq ankweiaqn, aq anku'watinew ta'n internetl nasa'tasin wutannl (ms+t etuaptminen ta'n menue'ke'tit k+plno'lewa'ki nike'). apoqniminen ta'n menueke'titl u't provincial kaplno'lewe'l ta'n teli etawaktimatijik u't plovinciale'l kaplno'lewey wjit aij Federale'k Kaplno'lewey wina'qatinew wjit Kanata Tajikeuti sa'se'wa'tasik ta'n teli apankutut.
- ▶ Ankapte'n ta'n tesikl u't kisite'taqnn nuta'q sa'se'wa'sin ta'n tele'k aq ta'n teli wsua'tun aq menaqa ankaptasin wjit ta'n wiaqataqn, ta'n teli lukwek koqoey amujpa e'we'm+n sa'se'wa'taqn alsu'sutiew kisite'taqn.
- ▶ Ankite'te'n ta'n teli nisiaz ekonmikey aq suliewey ta'n teli aja'sik meta mu tala'taqatuk+p. Weskutasik sociale'l asko'tasikl wjit tajikeuti aq kiwa'jjiaq tajikeuti na ne'taptasik ta'n teli kisi aji melkiknatew kenome'l tajikeyuti wjit u't k+plno'lewa'ki klapis kis siewasitew me' kinek elmiaq.

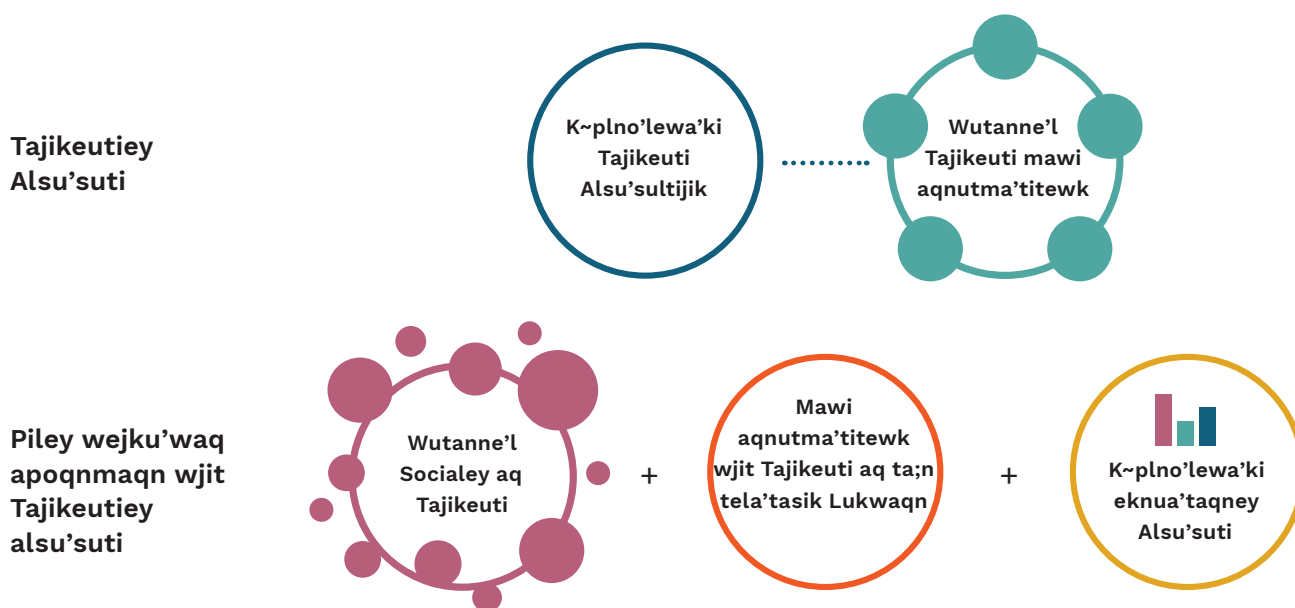
Ta'n tujiw wesku'tasik u't piley etawaqtmamkewey, amujpa ankite'tmuk menaqa ekonimikey aq suliewey.

Kaplno'le'l aqq Nuji alsu'sutimkewe'l wjit piley wejku'waq

Tali maliaptisnuk u't piley Tajikeuti aq tajikeuti ankweiaqn?

- ▶ Iltu'k k+plno'lewa'ki tajikeuti alsu'suti klapis kisi wsku'tasitew ta'n etekl aq nutaq ta'n telki'k k+plno'lewa'ki klapis toqpukwa'tasin aq menaqa ankaptasin.
- ▶ Iltu'k regionale'l tajikeuti'l mawi-plutaqitmkele'l, aqnutmuajik k+plno'lewa'ki tajikeuti alsu'suti'l, ta'n teli espitek nuta'q alsu'suti wjit nujiwjo'teketew wjit tajikeuti ankweiaqn. u't alsu'suti'l. Jiksituataq aq apiji kinuwa'taq ta'n teluwata'tijik wskwijn'k ta'n eymutijik kikju aq maw teli pilutekl aq awije'jkl ta'n kaqamutmitit.
- ▶ Ikate'n regionale'l sociale'l aq tajikeutie'l ta'n toqi lukutijik., pantate'n regionale'l tajikeuti'l mawi-plutaqitijik wejkuwa'tu'tij ta'n pukwelkl mawita'tewk aq iltaqne'wa'suti'l ta'n mawi pukwelk ala'tutij tajikeuti wjit etasiw wutannl.
- ▶ Kispukua'te'n Ktaqumkukewey aq Labradorewey mawi-plutaqititewk wjit Tajikutiewey ta'n teltek aq ta'n tel wel lukutijik wjit tajikeuti aq sociale'l alsu'suti'l, ekinuatajik amujpa House of Assembly.
- ▶ Elta'sikl amujpa k+plno'lewa'ki kaplno'lewey eluitma'kne'l napuiikkn klapis ta'n kisi mawo'tasik eluitma'kne'l, kisi ankaptasitew, aq kis e'we'wasik ta'n weli musike'k, tetapu'tek, kiskajiet aq menaqa telkamiksik.

Eluitma'suti teluwek u't wel lukwek

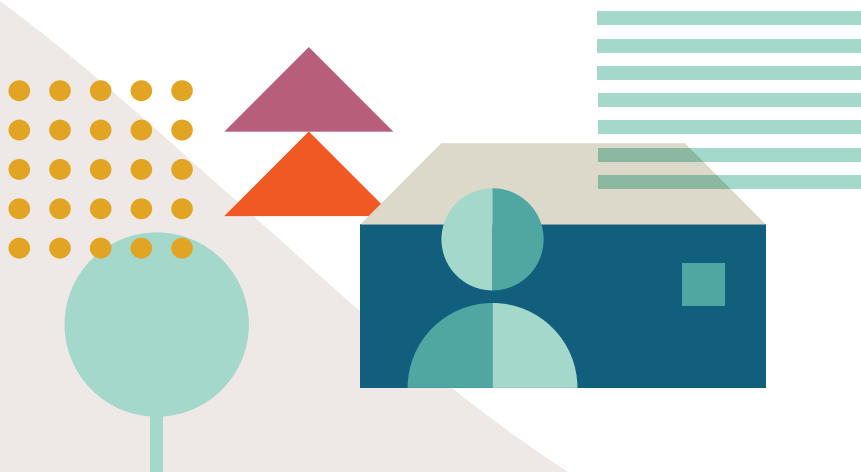
Tali kjiiktisnuk u't keknue'k aq kesi piley elukwek?

- ▶ Lte'n amaltaqa'taqn pekijiaq elitasu'aqn nastek ta'n tli siewasitew aq apajasitew klusuaqnn wjit ta'n tli nasatasitew u't Tajikeuti Apijiksua'tasik. ta'n teltek.
- ▶ Lte'n aq aqnutmew te'sipunkek msiit wskwijinu'k, tetapu'tek, musike'k aq naqamastekl etekl akutitikl u't sociale'l asko'tasikl wjit tajikeuti aq maw tajikeuti aq sociale'l ta'n tel lukwekl.

U't ta'n teli espitek teplutaqn, nujotk aq alsu'suti mawi nutaq wjit tajikeutie'l aq ta'n teli-ksua'tutitl wskwij'nu'k u't eymutijik k+plno'lewa'ki aq ikanew teli espitek aq telpukwik kutey pilue'k Kanadianaq aq me' tajikeutie'l newti apkwasik newtaq klapis poqjiatew kete'wey wjit ms+t kinuk.

L'tu'n apiksua'tasik tajikeuti NL mimaju'aq nuta'tew teplutaqn aq apoqnamaqn wejiaq ta'n tle'awultijij Ktakumkuk aq Labrador. Sma'tewik aq menua'qtasik alsu'suti ta'n mawi espitekl nuji alsiu'simkewe'l etek u't kaplnu'lewey aq maw tajikeutir'l aq sociale'l mawi nuta'tew. nuta'tesnen nestue'kl aq melkiknaql alsu'suti'l wejiaq wuttank, newtikaqmikewe'l, tajikeuti kina'masuti'l, jikankewe'l aq l'nue'l kaplnu'lewe'l. Ms+t nuta'tesnen siewian ta'n tel menua'ktasik ta'n wejiaq u't ta'n te'siitjik eymutik k+plno'lewa'ki aq nutaq u't ta'n elqomiktmkl nuta'sin wjit Apiksua'tasik Tajikeutie'l NL aq ketlewey iknmun.

Ki's ta'n etekl Melkiknoti'l

Nike' etek pukwelk mekiknoti Ktaqumkuk aq Labrador'k ta'n ki's Apijiksua'tasik Tajikiyeuti pemito'q. wskwijinu'k ta'n eymu'tijik tajikeutie'l aq Sociale'l, skwijinu'k iknmue'tutij ta'n mu awtinuk lukwaqnn aq apoqnmittl wuttane'l alsu'suti'l, aq ta'n etl lukutijik kaplnu'le'l ta'n ketu nasiwikmittl pile'l elitasua'kl oplowi elukutijik kapis sa'se'wa'sitew msit koqoey. K+plno'lewa'ki Kaplnu'lewe'l alatoql ki's etekl kiswa pemitasikl klapis kisi pemkitew ta'n telasik koqoey aq nisite'tal kaqamikl klapis aji weli apoqnmatew ms+t tajikeuti aq welo'taqn. U't maw wiaqte'tew "tajikeuti wjit ms+t poqjilukwekl" ta'n tela'tasik kaplnu'lewey lukwaqnn wjit ewle'juaqnn weji nisatu'n aq welo'taqn, aq maw ms+t nikanpukuwikl klapis wesku'tasitew ta'n tli kepjo'katasitew klapis kaqiatew ta'n wjit wen mu wiku'wowik, ilatu'nen ta'n aji naqamaste'tew, eltaqate'n mentale'l tajikeuti'l, melkiknate'n mu-tepkite'taqney aq neps'kua'te'n wakije'imkewey apoqnmagn.

Tujiw 2006ek, Ktamkuk aq Labrador kisi nisa'sik e'wle'juaqnn aq nike' aji se'swa'sik aq ankaptasik wlo'taqn. 2019ek. kaplnu'lewaq kisitutij melkiknaq kisa'taqn. U't msit ta'n naspultijik ula kesmoqja'taqn wjit mentaley tajikeyuti aq ta'n telkamiksit wen akanato'q ta'n teli wjit ika'tasik Towards Recovery Action Plan ta'n nike' pemi ankaptasik. U't na Plemiele'l Task Force wjit Apoqnm+n kina'matnewe'l: Nike' (2017) wikmutitl aji kelulkl ta'n tela'sik koqoey wjit tajikeyuti and kina'masuti klapis kisi aji kelulkita'l ta'n tajikeutie'l kina'magn ta'n nutaq wjit mijua'jjik u't kina'matno'kuoml.

Tajikutiewey apijiksua'tasik NL na ankuatoq ms+t tami nemitasik u't napui'kikn, ankaptasik wjit me' aji meski'k wejku'aq aq apoqnmattultik ta'n eliaq u't elqomiktasik sa'se'wa'sin aq maw wiaqtek tajikeuti apoqnmuemk aq naqsa'tasik kisi aknutmaqn. aq piley melkikno'ti wjit iltaqne'wa'tinew suliewey klapis kisi ankiskwatew u't melkiknaql pile'l amalaptasikl.

Tajikeuti Apijiksua'tasik NL Aqnutk

Tajikeuti apijiksua'tasik NL Lukwaqney ki'kaja'taqn aknu'tmitit ta'n kisatu'tit na'n tesikl e'wi'kasital.

Mawi aqantek u't klusuaqnn mekenk ta'n elkwanik mawi nuta'q klapis kisi maliaptitaq sociale'l, ekonomike'l aq envilomentale'l aq maw iljo'qontew u't tajikeuti. U't klusuaqn maw wiaqtek napui'kaqn ta'n wisunkatkl ki's klapis ikataq ta'n eliaql u't ta'n eliaq weli wsua'tasital u't mesoqo na'n tesi punkek. U't apijiksua'tasik weli-lukwetew pasik ta'n tujiw kisi nestasik ta'n koqoey e'wikasik aq teli nsitasik kutey newte' nike', toqtekl, aq waju'waq ta'n wejku'waq.

U't wikatikn na apiji ankaptasik klusuaqn ta'n mawi espe'kl nutaq wsku'tasin wjit u't wikatikn.

U't ta'n Napui'kasik nasato'q na ekitimemk ilsutaqn wjit na telamukl elkomitkimkewe'l, aq wiaqtekl ta'n tali pekijiatew ta'n telawtitew, tami wejiaq wsuliewey, aq ta'n koqoey kesatasik aq telitasik ta'n teli wela'luwek wjit u't apijiksua'tasik. U't napui'kasik mawatasikl ta'n mawi kelulk wjit u't lukwaqnn.

Eluitma'suti na wejatasik u't online'l pukwelkl aq miltekl aqnutmaqnn wejo'tasikl klapis kis apoqnmatew lukwaqn ta'n kisato'q lukowaqney ki'kaja'taqn, wiaqtek ta'n lukowaqn aknutmitit ta'n telite'tasik tajikeuti aq sociale'l u't etek k+plno'lewa'ki, natawa'katiket eluitma'sultitewk neiato'q lukwaqn wjit ta'n toqi lukwejik, aqnutmaqnn, aq kanadian aq se'k kinek tle'awultijik ta'n wejitu't+p.

kinu'wataqn wjit wiswikuno'taqn

Talikjijitu'n apijksua'tasik tajikeuti NL ki's kaqikisato'q ta'n telnimatasik?

kinu Nestuita'sultitisk wjit u't sociale'l, ekonomike'l aq envilomentale'l ewlatoq kinu tajikeutiminu aq kinu amujpa natalataqitik klapis wsku'tasitew ta'n tleiwik aq naqa'toql ta'n menaqanaq kiaspiaq. Tajikeuti aq sociale'l iljo'qanatk aq maw apoqmatultijik klapis me' aji kelulkitew ta'n telo'tik. kinu me' aji kelulkitew, aji kisa'tew naqamasa'taqn wjit tajikeuti ankweiaqn aq toqwe'kl, teknike'l amaltekl, aq siewasikl tajikeuti'l ta'n apoqmatjik wskwijinu'k ta'n ms+t piluey tetuje'k aq ta'n telaptasik koqoey. Eskiminaq eltu'tik meskik kisite'taqn, ms+t alsu'suti'l aq ms+t kovemente'l pipanikesultitaq, Tala'tew tajikeuti u't wuttank?

Etasiw Ktaqumkekewaj aq Labradorianewaj ala'tew kelulk tajikeuti aq kjijiktaq etek tajikeuti koqua'jataqn jitlia ta'n pasik tle'awulti'k aq weskiijnuit, ta'n pasik te't wikin. Kisna ta'n pasik mimajuaqn wejitaik, nemitisnu'k me' aji kelulkl tajikeuti aq sociale'l. Nisasitew ksinu'kwaqn aq nisasitew ta'n te'sit wejimp+k meta kisi strokewit, mesink kamlamuti aq cancer. Tajikeuti wjit wskwijinu'k u't k+plno'lewa'ki tel kelulkitew kutey nike' piluek ta'n wikultijik pilue'l k+plno'lewa'ki'l.

Ta'n tujiw me'te'mimk lu'kwaqn wjit apijksua'tasik Tajikeuti u't a'sistek na'n tesipunkek akanatu'tew mawi meski'k sa'se'wa'taqn wjit Takumkuk aq Labrador tajikeuti aq sociale'l tujiw kispukua'tasik+p Medicare 1960ek.

Ta'n tujiw kisitasulti'k na tla'taqitisk, u't tajikeuti ta'n teltek, tajikeuti ta'n telitpiaq, aq tajikeuti ki'wajiaq wjit Takumkuk aq Labradork ki's oplowi wli ilasitew mesoqo 2032 ikaq. Mesoqo ki'satuk ta'n tel nemitasik na tujiw ktakumkuk aq Labrador na tujiw poqji nukwetew, aq weli tajikeuti ika'tew wjit kinu'k aq pilue'k wetape'ksultijik. Kinu'k nekmowey pe'kwa'tuk.

Ta'n wen Epatkupukwit

info@healthaccordnl.ca

Acknowledgement

Creative Design and Communications by Perfect Day:

John Devereaux, Heather Bonia, Duncan Major, Vanessa Iddon, Olivia Wong

Tajikeuti ilkwija'taqn
wjit Ktaqumkuk aq Labrador

Kinuewey K~plno'lewa'ki, Kinuewey Tajikeuti, Kinuewey Elmikunik
U't Newtiska'q Tesipunkek Tajikeuti Sa'se'wa'taqn

Nuji Ankaptmk

